

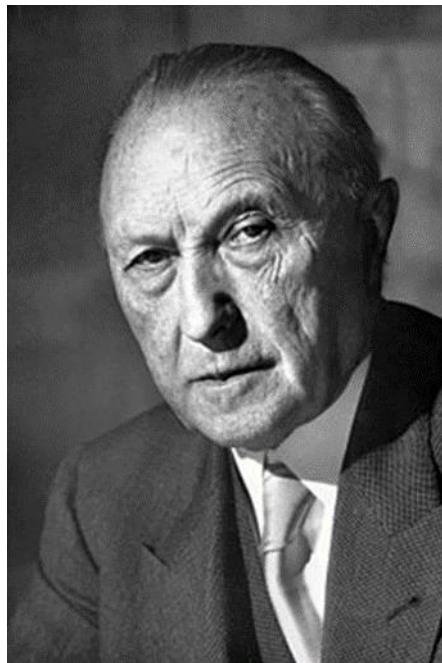
Současná Evropská unie optikou otců zakladatelů.

Přednáška Praha, 14. září 2022

„Politika je duchovní záležitost a pro politiky platí totéž, co pro spisovatele – je to věc svědomí. Jsme ale bohužel svědky devalvace osobností jak v literatuře, tak v politice.“ Viktor Fischl

Část první: Stručná charakteristika „otců zakladatelů“

Konrad Hermann Joseph Adenauer: nar 5. ledna 1876, zemřel 19. května 1967, byl německý státník, který se stal prvním kancléřem (ministerským předsedou) Spolkové republiky Německo v letech 1949 až 1963. Mezi léty 1946 až 1966 byl předsedou CDU – Křesťansko-demokratické unie, kterou spoluzakládal a která se pod jeho vedením stala dominantní politickou silou země.

Aktivní římský katolík a člen *Katolické strany středu* byl již v období Výmarské republiky jejím významným politikem, mimo jiné starostou Kolína nad Rýnem (1917 – 1933). Po uchopení moci nacisty byl politicky pronásledován, musel se dlouho skrývat u přátel, avšak byl dopaden a vězněn. V roce 1944 jen o vlasek unikl deportaci a smrti. Po válce a vzniku SRN ji přivedl od ruin totálně zničené země k demokracii, stabilitě, ekonomické prosperitě a mezinárodnímu respektu. Zasloužil se o důležité úzké a přátelské vazby Západního Německa s Francií, Velkou Británií a Spojenými Státy. Právem je nazýván otcem západoněmeckého „hospodářského zázraku“. Politicky činný byl do svých 87 let.

Pokud jde o Adenauerovu zásluhu na evropské integraci, přičinil se o to, že po roce vyjednávání byla podepsána Pařížská smlouva 18. dubna 1951, jež byla zakládacím aktem ESUO. V Německu byla nepopulární, protože znamenala velké ústupky Francii. Adenauer však tuto oběť prozíravě přinesl. Velmi usiloval o členství Velké Británie v ESUO, která by vyvažovala francouzskou dominanci, ale Winston Churchill tyto snahy kvůli vazbám na USA a Commonwealth odmítl.

Robert Schumann

Narozen v červnu 1886 v Clausenu (Lucembursko), měl po otci, který pocházel z Lotrinska, tehdy součást Německé říše, německé občanství. Matka Eugénie Suzanne Duren byla Lucemburčanka. Schuman hovořil lucembursky (jazykem velmi blízkým němčině), středoškolské vzdělání absolvoval v Lucemburku, později francouzské lyceum v Metách, univerzity, kde se věnoval právu, ekonomii, filosofii, teologii a statistice navštěvoval v Berlíně, Mnichově, Bonnu a Štrasburku.

R. Schumann – v duchu křesťanského mravního kodexu a svého hlubokého přesvědčení – pokládal mír, sociální spravedlnost, solidaritu, pravdu a důstojnost člověka za nedotknutelné a nejvyšší hodnoty, které je nejen možné, ale i nutné uplatňovat politickými prostředky.

V tom si velmi dobře rozuměl se svými politickými kolegy Adenauerem a De Gasperim. Další velmi důležitou okolností jejich souznění a hluboké vzájemné úcty a přátelství byla *absence jakékoliv jazykové bariéry*.

R. Schumann byl v roce 1946 ministrem financí a premiérem Francie v letech 1947 až 1948. Udržel parlamentní i společenskou stabilitu v období poválečných divokých stávek a nepokojů včetně pokusu o povstání. Jeho vláda navrhla již v roce 1948 plány společného evropského trhu, které se staly základem vzniku Rady Evropy. V letech 1948 až 1953 byl v různých vládách ministrem zahraničí. Z jeho iniciativy došlo 5. května 1949 v Londýně (ve zřejmé souvislosti se vznikem železné opony a slavnou řečí o ní, kterou pronesl již v roce 1946 Winston Churchill)¹ k podpisu statutu Rady Evropy, který definoval budoucí evropské soužití na základech demokracie,

¹ „Od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu byla přes kontinent spuštěna železná opona. Za touto linií leží všechna hlavní města starých států střední a východní Evropy: Varšava, Berlín, Praha, Vídeň, Budapešť, Bělehrad, Bukurešť a Sofie. Všechna tato vynikající města a jejich obyvatelé se nacházejí v něčem, co musím nazvat sovětskou sférou.“ Tato slova pronesl pouhých deset měsíců po utichnutí bojů v Evropě dne 5. března 1946 v americkém Fultonu Winston Churchill.

lidských práv a základních svobod. Avizoval úsilí o nadnárodní společenství, které se mělo stát ESUO a pozdější Evropské unie.

Dne 9. května 1950 byly principy nadnárodní demokracie slavnostně vyhlášeny francouzskou vládou v dokumentu, který vstoupil do dějin pod názvem „Schumannova deklarace“. Na vzniku tohoto dokumentu se podílelo 5 autorů, mezi nimiž klíčovou pozici, jak již jsem se zmínil, měl Jean Monnet. Deklarace byla zejména výzvou pro SRN a ostatní evropské státy koordinovat průmyslové výroby, zejména pokud jde o uhlí a ocel, společně a demokraticky v prvním evropském nadnárodním společenství s pěti institucemi. Význam tohoto dokumentu je natrvalo zdůrazněn ve skutečnosti, že 9. květen je Dnem Evropy.

Dne 18. dubna 1951 podepsalo 6 zakládajících států v Paříži zakládající dokument ESUO.

Velmi důležitou zásluhu měl Schumann také na vstupu Francie do NATO².

Morální kvality Roberta Schumanna dokládá v současnosti probíhající církevní proces jeho blahorečení.

Alcide de Gasperi

Narozen 1881 v Pieve Tessino v Tyrolsku, tehdejší součásti Rakousko-uherské monarchie. Dnes je toto území v regionu Trentino - Alto Adige v Itálii. Jeho otec byl nemajetný příslušník místní policie. V roce 1900 nastoupil na fakultu literatury a filosofie univerzity ve Vídni. Angažoval se ve studentském křesťansko-sociálním hnutí, inspirován sociální encyklikou Rerum novarum, vydanou papežem Lvem XIII. v roce 1891.

² Klíčovým dokumentem Severoatlantické aliance NATO je severoatlantická, neboli Washingtonská smlouva. Zakládající členové Aliance - Belgie, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Spojené království a Spojené státy - ji podepsali 4. dubna 1949 k zajištění společné obrany.

De Gasperi se stal na 6 let (1912 -1918) poslancem rakouské říšské rady, zvoleným za Lidovou politickou unii v Trentinu, která hájila zájmy italských obyvatel této provincie. Podporoval snahy císaře Karla I. o čestný mír a ukončení války. Po válce, jako italský občan a politik, účinně pomáhal organizovat Radu Evropy, podporoval Schumannovu deklaraci, pravidelně a často neformálně se scházel se Schumannem i Adenauerem v rozhodujícím období počátků evropské integrace a je tudíž právem považován za jednoho z „otců“ evropské integrace. V roce 1954 byl zvolen prezidentem legislativního orgánu ESUO, který se stal předchůdcem Evropského parlamentu. Velmi se zasloužil o rozvoj společné evropské obranné politiky.

Jean Omer Marie Gabriel Monnet

Nar. 9. listopadu 1888, zemřel 16. března 1979, byl francouzský podnikatel, diplomat, finančník, úředník a politický vizionář. Vlivný podporovatel evropské jednoty byl nazýván „otcem Evropy“ těmi, kdo vnímali jeho inovativní a průkopnické činy v letech padesátých, které se staly klíčem k založení *Evropského společenství uhlí a oceli* ESUO. To bylo vykročení k dnešní Evropské unii.

Jean Monnet se jako pragmaticky uvažující ekonom stal skutečným autorem tzv. „Schumannova plánu“ na založení ESUO.

Uvědomoval si, že ...*“kdyby byly státy znovu stanoveny (po skončení války v roce 1945) na bázi národní suverenity zahrnující (k čemuž by došlo) politiku prestiže a ekonomické ochrany ..., **mír bude přeludem.** Státy musí mít větší trhy..., jejich prosperita a nepostradatelný sociální vývoj jsou nemožné, dokud se nepřetvoří ve federaci nebo v jakousi „evropskou entitu“, která z nich učiní společnou ekonomickou jednotku...”*

Neoddělitelnou součástí Monnetovy koncepce byla podmínka efektivity sjednocení, která měla zvyšovat motivaci zúčastněných zemí a posilovat jejich zájem podílet se na další intenzivnější spolupráci.

Část druhá: Optika „otců zakladatelů“ a dnešek.

Pokusit se zamyslet nad otázkou, jak by „otcové zakladatelé“ nahlíželi a reagovali na dění v současném světě a v Evropě zvláště je téma odvážné, ale nikoli bez užitku.

Proč?

Co se změnilo za jednašedesát let od podpisu zakládající listiny³ Evropského společenství uhlí a oceli, které se stalo později Evropskou unií? Miliony mrtvých, hanba z porážky, hanba ze zrady, zklamání z přetrvávající Stalinovy hrůzovlády a hrozby vzrůstajícího se komunismu, to vše přispělo značnou měrou ke snaze *přinášet velké oběti*, bez nichž by náprava nebyla možná. Zejména však mentalita těch, kteří byli poznamenáni strašlivými následky dvou válek a utrpěli obrovské materiální škody, Naše mentalita je silný politický fenomén. Lidé ve volbách velmi často rozhodují emocionálně, nikoli racionálně. Právě lidská mentalita se změnila k nepoznání nejen kvůli nezaslouženému blahobytu, v němž evropské národy současnosti žijí⁴, ale jak není nesnadné dokázat, kvůli vlivu hromadných sdělovacích prostředků, zejména televize a internetu. Změnil se mediální svět, čas a prostor. Nikdy v dějinách nebylo tak snadné šířit lži a falešnou propagandu, jako je tomu dnes.

A co se nezměnilo? Lidská srdce. Smýšlení těch, kteří blahobyt považují za samozřejmost, usilují o co nejvíce peněz za co nejméně práce, odmítají přinášet - byť jen minimální - oběti ve prospěch našich potomků. Nezměnila se touha mnohých mocných po ještě větší moci a po ještě větším než astronomickém hmotném bohatství, ani neustálý příliv prolhaných politických podnikatelů, kteří o moc a majetek usilují. Historie je učitelkou života, o tom není pochyb. My však žijeme v době, kdy jí sotva kdo naslouchá. Doposud se lidstvo nepoučilo ze stále se opakujících pádů a vzestupů... Nepoučili jsme prostým přijetím skutečnosti, že *pokora plodí píli, píle plodí blahobyt, blahobyt plodí pýchu, pýcha plodí válku, válka plodí bídu, bída plodí pokoru, pokora plodí píli, píle, plodí blahobyt...* Tento dějinný cyklus se opakuje se železnou pravidelností od počátku lidských dějin až po dnešek. A tak, zatímco otcové zakladatelé vedli své národy v historické epoše, kdy bída plodila píli a píle plodila blahobyt (s výjimkou těch zemí, kde na konci čtyřicátých let minulého století hnědou totalitu nahradila totalita rudá), skličující skutečnost naší současnosti by se dala kvalifikovat jako epocha, kdy blahobyt plodí rozdělení společnosti, konflikty a od 24. února tohoto roku i válku, která svým rozsahem, zločinností a souvisejícími hrozbami přesahuje veškeré myslitelné meze.

Otcové zakladatelé mohli těm, kteří jim dali důvěru, bez obalu slíbit jen dřinu, pot a slzy (ale už snad nikoli krev, jako Winston Churchill, který je autorem této metafory z roku 1940), ale jejich voliči na oplátku mohli očekávat, že oni, v duchu svého pevného morálního kodexu a svědectví, které vydali svým životem a prací, povedou státy, jejichž vedení jim bylo svěřeno, ke stabilitě, prosperitě, pravdě, spravedlnosti, svobodě a solidaritě, úctě k životu, přírodě a k příštím generacím a zejména k míru, nikoli jako absenci války, ale jako k vnitřnímu pokoji a spokojenosti co největšího počtu jejich občanů. Byli si vědomi, že demokracie je založena, opírá se a nemůže fungovat bez důsledného uplatňování hodnot, které sama nevytváří (pravdy, spravedlnosti,

³ 18. dubna 1951

⁴ Francouzský profesor ekonomie Jean Fourastier přesvědčivě dokazuje ve své knize „L' économie française dans le monde“, že životní úroveň Francouzů v roce 1960 byla *padesátkrát vyšší* než v roce 1850. Nyní se píše rok 2022 a i ty nejhudší členské státy EU na tom jsou po ekonomické stránce mnohem lépe než Francouzi v roce 1960.

lásky - nebo chcete-li solidarity - a svobody). Usilovali – aniž to někdy vyjádřili explicitně - o to, co později (dnes již svatý) papež Jan Pavel II. nazval „civilizací lásky“ a k čemu vyzýval jeho nástupce Benedikt XVI., který vyzval všechny lidi dobré vůle, aby „žili, jako by Bůh byl.“⁵

Otcové zakladatelé plnili do poslední myšlenky a do posledního činu definici politiky jako služby, usilující o „vládu lidu, s lidem a pro lid“, jak ji v roce 1862 ve slavném gettysburském projevu definoval křesťan a osvoboditel otroků Abraham Lincoln, který politice jako službě přinesl oběť nejvyšší. Do jaké míry by byli spokojeni se současným stavem evropské společnosti a morálními kvalitami současných evropských lídrů není obtížné domýšlet...

Otcové zakladatelé by jistě s bolestí v srdci pohlíželi na hubený výsledek zasedání evropského Konventu o budoucnosti Evropy, který se konal od 28.02.2002 do 20.07.2003. Prezidentem Konventu byl Valéry Giscard d'Estaing, který se deklaroval jako římský katolík a proslul výrokem: „Evropa bez Řecka by byla jako dítě bez rodného listu“. ⁶ Zajisté jsem nebyl sám, kdo s napětím jednání Konventu sledoval a očekával kvalitní výsledek, kterým měla být „Ústava pro Evropu“, která nicméně dodnes nebyla ratifikována všemi 27 státy.

Nakonec nebylo naplněno ani úsilí o přihlášení se ke křesťanským kořenům evropské civilizace a v preambuli, kterou si dovolím alespoň z části citovat, se ocitly tyto věty: „*Inspirované se evropským kulturním, náboženským a humanistickým odkazem, ze kterého vzešly všeobecné hodnoty nedotknutelných a nezadatelných práv lidských bytostí, demokracie, rovnosti a právního státu ...*“, zatímco v návrzích se vyskytovaly podrobnější formulace, které vyzdvihovaly nejen řecké a římské, ale také židovské a křesťanské kořeny evropské civilizace. Nezmýlím se, dovolím-li si předpokládat, že otcové zakladatelé by byli zklamáni tím, do jaké míry jsme se my, evropští křesťané, styděli už tehdy a dosud a stydíme - čím dál, tím víc - za to, že jimi jsme.

K rozšíření EU o dalších 10 států, mezi nimiž byla i naše Česká republika, došlo v květnu (pro ČR už 1. května) 2004. S tím by jistě otcové zakladatelé s uspokojením souhlasili, na rozdíl od Václava Klause, který učinil vše, co bylo v jeho silách, aby se tak nestalo⁷. Nicméně stalo se ze svobodné vůle českých občanů, kteří se pozitivně vyjádřili v lidovém hlasování (13. a 14. června 2003 - 77 % hlasů pro) a je užitečné připomenout, jaké úkoly si tehdy Evropská unie stanovila:

- lepší rozdělení a vymezení kompetencí
- zjednodušení unijních nástrojů
- víc demokracie, transparentnosti a efektivnosti
- směřovat k Ústavě pro evropské občany

⁵ Zde je na místě připomenout proslulou „sázku na Boha“ Blaise Pascala: Dát v sázku poctivý a čestný život se vyplácí a přináší prospěch už v tomto životě. Nevsadit tedy toto téměř nic a vyhrát všechno, je-li „něco po smrti“ a současně neprohrát víc než toto téměř nic, jestliže „tam“ nic není, může odmítnout jen pošetilec. Nežít poctivý a čestný život může však znamenat prohrát všechno. Více: Blaise Pascal: Myšlenky

⁶ Českou republiku, tehdy ještě jeden z později (v květnu 2004) za členy EU přijatých 10 států, zastupovali Jan Zahradil, Josef Zielienc, později Jan Kavan a Jan Kohout. Co jsme mohli tak asi od této agnostické skvadry čekat?

⁷ Jen proto, že jeho EGO bylo a je jedinou a nejvyšší hodnotou, kterou vyznává, a že „je lépe být prvním v Galii než druhým v Římě“. Ať už tento známý Caesarův výrok znal či nikoli...

Do jaké míry by otcové zakladatelé byli spokojeni s naplňováním těchto a mnoha dalších úkolů v dalším fungování a od dalších rozšíření EU⁸ (s nimiž by nepochybně souhlasili), je možné a snad i nutné posuzovat v duchu jejich mravního kodexu a osobnostních charakteristik. S čím by nejspíše otcové zakladatelé nesouhlasili, je tzv. brexit. Nejen proto, že škodí samotným občanům Velké Británie, ale především proto, že činí Evropu menší, slabší a zranitelnější. Tato skutečnost se stává ještě zjevnější poté, co ruský diktátor Putin zahájil 24. února 2022 zločinné válečné šílení proti Ukrajině.

Čas mně nedovoluje zamýšlet se do větší šíře a hloubky nad dalšími mnohými a množícími se tématy a problémy, které naše Evropská unie prožívá, a která se někdy i velmi rozchází s hodnotovou orientací otců zakladatelů, ať už jde o sobecké přístupy Viktora Orbána, ale i jiných zemí (brát peníze ano, dodržovat pravidla ne...), rozsahem byrokracie a další byrokratizace⁹, nastolováním druhořadých témat, extremismem v oblasti tzv. politické korektnosti, nedostatečnou úctou k člověku, nedostatečnou péčí o životní prostředí, nedostatečnou péčí o společnou obranu ... Máme o čem přemýšlet.

Co říci závěrem?

Evropská integrace je skvělá myšlenka a správná cesta. Hlásíme se k Svatoplukovi a symbolice jeho prutů. Náš národ může těšit, ale i zavazovat, že o jednotu v Evropě usiloval již v 15. století český král Jiří z Poděbrad, který nebyl příslušníkem žádné dynastie, ale byl svobodně zvolen zemským sněmem. Popřeli bychom sami sebe, kdybychom o společnou Evropu stále neusilovali a dále nepečovali. Nelze zpochybňovat zejména finanční pomoc, kterou ČR za 18 let členství v EU získala¹⁰. Ale také svobodu cestování, studií našich mladých lidí, kterým bude patřit budoucnost, na prestižních evropských univerzitách... A mnoho jiného. V současnosti, kdy do popředí vystupují otázky bezpečnosti, se znovu potvrzuje, jak důležitá je *síla v jednotě*. Co na tom, že se potýkáme s přebujelou byrokracií, vleklostí procesů, populistickým přístupem mnohých zvolených evropských poslanců i těch, kteří se o zvolení ucházejí, co na tom, co se nám nelíbí a co by se ani otcům zakladatelům jistě nelíbilo a o čem byla již řeč? Pozitiva převažují. Záleží na nás! Každý hlas pro evropskou jednotu a **politiku civilizace** lásky se počítá ...

Několik citátů:

**Životu porozumíme teprve tehdy, až nás stáří zbaví veškeré pýchy.
Jen děti, blázni a staří lidé si mohou dovolit mluvit vždycky pravdu.
Tua res agitur, paries cum proximus ardet. (Když sousedovi hoří střecha,
je to vždy tvůj problém).
Evropa bude buď křesťanská, nebo nebude vůbec.**

Děkuji Vám za pozornost. Copyright: Pavel Jajtner, září 2022, D.G.

⁸ Páté rozšíření EU – zvané východní – proběhlo 1. května 2004, kdy se Unie rozšířila o 10 zemí: Česko, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko . šesté rozšíření od 1. ledna 2007 jsou členy EU Rumunsko a Bulharsko . sedmé rozšíření proběhlo dne 1. července 2013, kdy se součástí EU stalo Chorvatsko.

⁹ Ve smyslu Murphyho zákonů: „Každá instituce, která má více než 200 úředníků, je s to, přidělat si navzájem tolik úřadování, že se obejde bez jakéhokoliv kontaktu s vnějším světem...“

¹⁰ Za období od 1.5. 2004 do 30.6. 2022 činily čisté příjmy ČR z EU úctyhodných 1008,9 mld Kč